

OPINA

nățională

Revistă săptămânală de informație, opinie și idei de larg interes național
editată de FUNDATIA "ROMÂNIA DE MÂINE"

ȘTIINȚA ȘI SOCIETATEA TRANZIȚIEI CONȘTIINȚA ȘI NATURA SCHIMBĂRILOR

Prof.dr.Aurelian BONDREA

A discută, astăzi, despre relația dintre știință și societatea tranzitiei, înseamnă, între altele și - poate în primul rând - a pune în evidență ideea că tocmai apelul la cunoștințe științifice din toate domeniile, evaluarea lor realistă și aplicarea operativă, eficientă, reprezintă că și mijloacele scurtații drumului spre normalitate, acăcă al depășirii, cu mai puține sacrificii și costuri, materiale și umane, a stărilor critice, de criză, a rămânerilor în urmă. De fapt, drumul științei, al cunoașterii este vital pentru societatea umană în orice stadiu s-ar afla, pentru fiecare națiune, ca o pavăză împotriva subjectivismului, a voluntarismului, a tentației anumitor grupuri sau segmente sociale (mai ales politice) de a-și promova propriile interese prezentate, uneori, ca fiind interese ale „tuturor”.

Din această perspectivă, teza lui Gianni Vattimo despre „societatea

transparentă” și rolul științelor sociale, umaniste, teme asupra cărora atrăgea atenția și articoul anterior, este de o evidență actualitate. Astfel, „a supune realitățile omenești - instituțiile sociale, cultura, psihologia, morala - la o analiză științifică nu e numai un program epistemologic ce-și propune să continue niște interese de cunoaștere, extinzând metoda științifică la noi domenii de studiu, ci o decizie revoluționară, ce se înțelege numai în legătură cu un ideal de transformare radicală a societății”⁽¹⁾.

Intr-adevăr, chiar procesul de tranzitie, evoluția lui către democrația autentică și statul de drept, fiind unul de transformare profundă a societății, are nevoie de clarificările și soluțiile științei, inclusiv ale științelor umaniste. Aceasta, cu atât mai mult cu cât, așa cum subliniază autorul lucrării menționate, „societatea științelor umaniste e aceea în care

umanul a devenit, în sfârșit, obiect de cunoaștere riguros, valid, verificabil”, mai ales în condițiile în care „importanța pe care o îmbracă aspecte ca acelea ale libertății de gândire și ale toleranței nu e motivată, sau nu în principal, numai de o revendicare generală de libertate...”, ci mai curând de conștiința faptului că o **societate liberă și aceea în care omul poate deveni conștient de sine într-o «sfârșit publică»**, aceea a opiniei publice, a discuției libere etc.” (pag.23, subl.ns.-A.B.).

In legătură cu o asemenea problematică, este semnificativ că, în lumea de azi, la scară națională, dar și pe plan internațional, comunitatea științifică, prestigioși reprezentanți ai acesteia discută despre **legăturile tot mai strânse dintre știință și societate, despre condițiile științei în economia de piață, semnalând lucid curențele ce trebuie depășite**.

(Continuare în pag. 2)

„ÎN ANUL 1997, ROMÂNIA A RENUNȚAT LA O PARTE DIN ISTORIA SA”

Acad. Dan BERINDEI

Pag. 3

ȘTEFAN CEL MARE - FĂURITOR DE ISTORIE ROMÂNEASCĂ, BUN APĂRĂTOR AL ȚĂRII

Acad. Ștefan ȘTEFĂNESCU

Domnia lui Ștefan cel Mare (1457-1504) a intrat în istoria românilor ca o epocă a aspirației spre bine, frumos și demn. Conducătorul țării a impus modelul principelui, care, în versiunea creștină, întruchipează cele trei imperitive de viață: adevărată dreptate și indurare.

Medicul Matteo Muriano, în raportul său, din 7 decembrie 1502, către dogele Venetiei, îl prezenta pe domnul Moldovei ca fiind un „om foarte înțelept, vrednic de multă lăudă, iubit mult de supușii săi, pentru că este indurător și drept, vesnic treaz și dănic”.

Considerat „cel mai mare geniu

al trecutului nostru”, Ștefan cel Mare a fost contemporan cu ilustre personalități ale istoriei universale; cu unele s-a înfruntat pe câmpul de luptă și cu toate s-a întrecut prin creații monumentale, în timp de pace. Imperiul otoman îl avea la conducere pe Mahomed al II-lea, „Cuceritorul” Constantinopolului, Ungaria, pe Matei Corvin, Polonia pe Kazimir al IV-lea, Albania pe Skander-beg, Florența pe Lorenzo de Medici, Franța pe Ludovic al XI-lea, Spania pe Ferdinand II de Aragon, Portugalia, pe Henric Navigatul.

(Continuare în pag. 6)

PLEDOARIE PENTRU NOBLEȚEA PROFESIEI DE MEDIC

Acad. Ștefan MILCU

După cum este unanim recunoscut, medicina, încă din perioada antică, a făcut parte din cultură generală, alături de istorie, filosofie și a. Sigur că au intervenit și alte elemente, mistice, religioase, dar acestea nu făcă obiectul expunerii noastre. De la început, misiunea medicului a fost să trateze omul bolnav, să lupte împotriva sănătății și să apere colectivitatea umană de boile contagioase. Din aceste puncte de vedere, istoria milenară a medicinii este, în același timp, interesantă, umitoare și tragică. Executarea acestor misiuni era dominată de reguli stricte, în care jurământul lui Hipocrate și cel mai cunoscut și unanim practicat de-a lungul timpului. Trebuie să aducăm, tot din punct de vedere istoric, că, în evoluția medicinii, au existat scoli unde s-au folosit practici diferite de tratament, cu principii caracteristice.

Această introducere sumară arată că, în cursul timpului, medicina, ca și știință, în general, au evoluat continuu, evoluție influențată de diversi factori. Si această problemă este de o complexitate care aproape că blochează prezentarea ei. De aceea, în cele ce urmează, mă voi referi, îndeosebi, la un aspect al epocii contemporane, și anume la **relația dintre economie și medicină**. Totdeauna, factorul economic a existat în organizarea medicinii, atât la nivelul construcțiilor, al practicilor experimentale, cât și al medicamentelor și altor aspecte pe care nu le comentăm aici. În schimb, în epoca noastră, suntem obligați să constatăm, cu surpriză, că evoluția și aplicarea medicinii este frânată de diversi factori economici. Gândirea sanogenetică a medicinii de totdeauna este dominată, astăzi, de factorul economic.

Acest factor economic produce curențe care afectează esențialul obiectivului medicinii. Lipsa fondurilor împiedică construcția de noi instituții medcale, ca și întreținerea celor existente, împiedică procurarea aparaturii moderne și informarea corespunzătoare a medicului.

S-ar putea vorbi, aşadar, de un fel de economism în gândirea proceselor fundamentale ale medicinii. S-a ajuns până acolo încât, în unele servicii medcale, medicul și, mai ales, chirurgul nu pot realiza intervenția necesară pentru a salva viața oamenilor în condiții optime. S-a pervertit, de asemenea, și gândirea medicului din cauza aparaturii sofisticate care, datorită costului ei ridicat, este restrânsă numeric și, la ea, are acces doar o elită socială. Or, aceasta este o blasfemie asupra epocii în care aparierea vieții trebuie să se exercite nu doar asupra unei anumite categorii, ci a populației întregi.

Tot atât de gravă este insuficiența informației a medicilor. Din cauza acestui factor economic, medicinii nu au la îndemnăna tratele, revistele necesare și nici nu pot participa corespunzător la manifestările științifice internaționale. Aceste fenomene negative genereză o stare de inferioritate, pentru că știința, așa cum suntem, evoluează continuu și tot ce se descoperă se confruntă în dezbateri științifice pentru a se găsi soluția cea mai justă. Nu este de mirare că, în asemenea împrejură, s-a produs o degradare a mentalității medicului care face nu ce trebuie, ci ce poate. Dacă am luat exemplul ţării noastre, ar trebui să constatăm că populația rurală este lipsită de asistență medicală, într-o proporție inadmisibilă. Asadar, țăranul român este lipsit de asistență, deși îi suntem datori cu ea.

Chiar când îl se oferă o medicație, ea este mediocre. Nu este cazul să dăm exemplu, pentru că as imprima expunerii de față un caracter profesional și nu aceasta este intenția mea, ci aceea de a se corecta raportul dintre economic și medical, astfel încât să nu mai fie, în nici un fel, perturbate obiectivele umane ale medicinii.

**Con vorbire cu
VIRGIL PETRESCU,
ministrul Învățământului**

Pag. 5

LIMBĂ - ARTĂ - ȘTIINȚĂ CUM A DEVENIT LATINA ROMÂNĂ?

Acad. Ion COTEAU

2. Romanizarea

Adoptarea de daco-geți a limbii cuceritorilor romani a rezultat dintr-un îndelungat proces care prezintă aspecte politice, economice, sociale și culturale. Privită din această perspectivă, putem spune că romanizarea începând chiar îmâne de cuceririle Daciei, de prin anul 88, după ce, în războiul dintre Domitian și Decebali, acesta fiind învinis să declarat rege clientelar al Imperiului și ca atare, Domitian î-a trimis specialiști romani în diverse domenii în calitate de experti.

La acea dată, ca și mai apoi în timpul lui Traian, între organizarea socială și modul de viață roman și cel al dacilor existau mari deosebiri. Daci se aflau încă în fază comunei primitive, de multă vreme depășită de romani care aveau senat, armată permanentă de profesioniști, profitau din plin de munca sclavilor, dispunuse de o legislație riguroasă, de o bogată literatură, de o arhitectură impresionantă etc.

După victoria lui Traian și sinuciderea lui Decebali, în Dacia s-au ciocnit două lumi cu structuri și concepții diferite. Unii dac, în speță cei care se refugiaseră în părțile de nord-vest ale munților Carpați au atacat în anul 117 Dacia romană, dar

fără succes. Au fost și răscoale din lăuntru* dar neizbutite.

Supraveghetă riguros de legiunile militare trimise de Imperiu aici, romanizarea a continuat. O dovadă concluzentă este numărul foarte mare de inscripții latinești descoverite în Dacia (peste 2600). Dintre ele se remarcă inscripția mortuară de la Tropaeum Traiani (la 2 km de Adamclisi) analizată de V. Pârvan în cartea sa **Începuturile vieții romane la gurile Dunării** din 1923. Datată de același autor ca fiind din anul 170, din ea afliam că fustus și Valens au pus-o în amintirea tatălui lor, Daizus, ucis de costoboci. Daizus era fiul lui Comozus, deci bunicul celor doi. Asadar, în timp ce fustus și Valens aveau nume latinești, tatăl și bunicul lor aveau nume traco-dacie. La a treia generație a neamului lui Comozus romanizarea apare evidentă. Ea se mai poate ilustra, între altele, și prin faptul că în timpul împăratului Commodus (180-192) s-au dat terenuri agricole unui număr de 12.000 de daci liberi care, după pierderea războiului cu Traian se refugiaseră în afara Daciei, în nord-vest și acum reveneau.

(Continuare în pag. 5)

CONȘTIINȚA SI NATURA SCHIMBĂRILOR

(Continuare din pag. 1)

Astfel, cum scrie de curând un laureat al Premiului Nobel pentru fizică, profesorul Carlo Rubbia, „prin forța lucrurilor, știința trebuie să se angajeze astăzi pe drumul priorităților și ai utilității obiectivelor, intersecția dintre politicieni, oamenii de afaceri și oamenii de știință nu a fost nicicând simplă, iar formarea și gândirea noastră europeană este ceea ce mai puțin inclinată spre flexibilitatea față de aceste curențe. Se poate întrevăde că, într-un viitor apropiat, sprințul guvernamental acordat cercetării științifice va fi determinat de raportul său cu obiectivele importante ale societății, având optimi unde mediile politice vor juca un rol considerabil”²¹.

În opinia savantului amintit, angajarea științei pe drumul priorităților este strâns legată de finanțarea publică, dar și de strategiile cooperării și orientării naționale și continentale (europene) spre teme de interes major, în condițiile unei comunicări deschise între

comunitățile științifice. Într-națuni, în lumina convingerii că „astăzi, obiectivele științei și cercetării se află într-o fază de schimbare profundă”, știința trebuie să cunoștințele și răspunsurile la probleme fundamentale”.

În lumea contemporană, a concurenței și a tendinței de racolare a elitelor cercetării științifice (temă ce presupune o abordare specială), Europa științei are propriile sale resurse, posibilități și perspective. În acest sens, Carlo Rubbia scrie că “Europa științei, care depășește cu mult frontierile Uniunii Europene, are o tradiție veche și foarte bogată, a cărei moștenire vie se exprimă prin sute de instituții și universități. Rolul său pe scară internațională, ca exponent al unei populații de 400 milioane locuitori, ar fi fost, fără nici un dubiu, și mai important, dacă o coordonare mai bună i-ar fi permis să fie mai eficace. Într-o oarecare măsură, posibilitatea de a domina sectoarele științifice cele mai diferite nu depinde decât de europenii”, pentru care „pluralitatea culturală”, diferențele școlii naționale

de creație și cercetare reprezintă un avantaj, o trăsătură originală, de o valoare evidentă. De aici și concluzia că „în interiorul comunității științifice este necesară consolidarea unei conștiințe europene reale”, unul din izvoarele succesorului fiind valorificarea optimă a resurselor, în condițiile satisfacției următoarelor cerințe importante, formulate de Carlo Rubbia, astfel:

- 1) Un raport simbiotic între cercetarea națională și internațională;
- 2) Curajul de a mișa pe inovație;
- 3) Opțiunile strategice definite în interiorul comunității științifice active și nu, apriori, de către politicieni sau, și mai rău, de către birocrati; aceștia având tendința să nescocotească criteriile de merit în favoarea negocierilor și compromisului politic”.

Prin urmare, un rol de seamă în fructificarea capacitatii de creație științifică revine valorificării tuturor condițiilor de care dispun sau care le sunt oferite comunităților științifice în ansamblu, elitelor acestora, personalităților consacrate, dar și tinerilor dotați, în formare.

1) Gianni Vattimo, *Societatea transparentă*, Editura Pontica, 1995, Constanța, pag. 22. În continuare, trimitere vor fi menționate în text.

2) Carlo Rubbia, *Euroba și știința*, „Buletin European”, nr. 10 (357) cf., „Națiunea” nr. 18 (355), 2-8 mai 1997.

CULTURĂ ȘI DEZVOLTARE (VIII) TIPURI ȘI STILURI

Dr. Carmen FURTUNĂ

După cum am subliniat și în studiile publicate anterior, gănditorii, organisme, instituții au procedat, în ultimele decenii, la o vastă operă de sinteză asupra marilor probleme ale lumii de azi, contribuind la apăsarea aspectelor celor mai complexe ale dezvoltării, devenind veritabile “focare” de reflecție umanistă, prin examinarea constantă a dimensiunilor și semnificațiilor sociale și umane ale dezvoltării. În analizele, studiile și publicațiile editate de O.N.U. și U.N.E.S.C.O. au fost sintetizate, adeseori, cele mai, noi, și interesante abordări și orientări care și-au crut drum pe plan mondial în înțelegerea dezvoltării. Vom cita încă un exemplu semnificativ al acestui vast efort teoretic: „Una dintre caracteristicile esențiale ale situației actuale, în lume, este voiața a numeroase state de a da expresie realităților sociale și culturale ale popoarelor lor. Dezvoltarea nu mai este concepută ca trebând să fie o simplă cursă de ajungere din urmă, pe plan economic, a națiunilor mai favorizate, concepută care a prevăzut până nu deosebit, ci toamna ca o punere în valoare a potențialelor proprii societăților în dezvoltare și, totodată, la exigențele repartitații mai juste a bogăției la nivel național și internațional. Într-adevăr, prin această dublă acțiune, dezvoltarea va conduce la realizarea dreptului de exprimare a valorilor de civilizație, proveniente din istoria și situația sociale specifice societăților emergerente. Fără să fie respuse chestiunile focante provenite din alte arii culturale, îndeosebi știință și tehnica, ca și modurile de organizare națională, identitatea culturală și anumite forme de autenticitate sunt considerate, de acum înainte, ca factori ai dezvoltării”²². Este vorba, deci, de o concepție asupra dezvoltării, care încearcă să răspundă căutărilor și nevoilor tăcerilor în curs de dezvoltare, de a îmbina armonios criteriile unei creșteri economice eficiente, raționale, bazate pe utilizarea stiinței și tehnicii, cu exigențele prezervării identității și tradițiilor lor socio-culturale și care să fie orientată de finalitatea umanistică ale justiției și echității sociale.

În acest context se intențiu și prospătorul pentru definitie, clarificarea, caracterizarea a două noțiuni: „tipul” și „stilul” de dezvoltare.

Acțeiai opțiuni sunt legate într-un mod complex. Dacă sunt prăvădări, contradicții, stilul de dezvoltare nu va fi viabil, dacă sunt înălțări independenți, fără a se lăua în considerare influențele reciproce, se va ajunge, probabil, la o situație primejdiașă.²³

După cum se poate observa, textul citat enumera o serie de criterii. El vorbește despre structura instituțiilor și despre luarea deciziilor, dar nu pune clar problema fundamentală: Cine ia deciziile? Care este (sunt) grupul (grupurile) aflate la putere? În ce sens sunt orientate instituțiile? A vorbi despre stilul de dezvoltare, fără referiri la natura statului și a sistemului politic, însemnă să subaprecia situațile concrete.

O definiție, adesori citată și acceptată, a stilului de dezvoltare oferă Jorge Graciarena: „Modalitate specifică și dinamică adaptată de un sistem social într-un anumit context și moment al istoriei”²⁴. Este limpede faptul că această definiție pune accentul pe strategiile și politicele de dezvoltare, aplicate de o putere politică într-un sistem social dat.

Distingă tip-stil clarifică analiza unor situații aparent complexe și contradictorii. Ea permite depășirea aparențelor superficiale pe care le prezintă fenomenele economice și sociale, evidențierea proceselor subiacente, a trăsăturilor fundamentale care exprimă esența relațiilor de producție față de trăsăturile conjuncturale și secundare.

Cum pot fi identificate stilurile de dezvoltare? Într-un studiu pe această temă, A.Pinto consideră că, din punct de vedere economic, un stil de dezvoltare reprezintă „modul în care resursele umane și materiale sunt organizate și alocate, în cadrul unui sistem dat, pentru a rezolva probleme, cum ar fi: ce bunuri și servicii să fie produse, cum și pentru cine...”. Un stil poate fi caracterizat prin două tipuri de factori, strâns legăți între ei. Primii sunt factorii strucurali, care relevă organizarea aparatului de producție în funcție de resursele economice și de structura cererii... Coalătă serie de factori îl include pe toți cei care asigură funcționarea și dinamica sistemului: cei care îl impulsionează. Ei sunt legați de nivelul și structura cererii, precum și de baza acestea, de nivelul și de distribuția venitului”²⁵.

Dacă putem fi de acord cu prima parte a definiției, care se referă la ideea politică (pentru cine produci), caracterizarea ce urmăzează nu pare să-i corespundă. „Structura unui aparat de producție nu este elementul fundamental al unui stil de dezvoltare, ci ea definește, mai degrabă, nivelul același din urmă... Factorul fundamental este cel politic, natura puterii, raportul forțelor sociale și modul în care

COLEGIILE REVISTEI „OPINIA NAȚIONALĂ”

COLEGIUL PENTRU REFORMĂ SI RELANSAREA

ECONOMIEI NAȚIONALE

- Acad. Alexandru Bărlădeanu
- Acad. Anghel Rugină
- Acad. N.N. Constantinescu
- Acad. David Davidescu
- Prof.dr. Constantin Ionete
- Prof.dr. doc. Alexandru Zanfir
- Prof.dr. Gheorghe Zamân
- Prof.dr. Petre Mălcomeț
- Prof.dr. Mihai Dumitrescu

- Prof.dr. doc. Titu Georgescu

- Prof. dr. Stefan Lache
- Adrian Păunescu
- Prof. dr. Ion Rebedeu
- Prof. dr. Ion Mihail Popescu
- Prof. dr. Gheorghe Cazan
- Prof. dr. Ion Tădoescu
- Prof. dr. Tiberiu Nicola
- Prof. dr. Virgil Constantinescu
- Prof. dr. Mihai Mercea

COLEGIUL PENTRU DOCTRINE POLITICE ȘI PROBLEME ALE RELATIILOR INTERNATIONALE

- Valentin Lipatti
- Dr. Ion Mitran
- Prof. dr. Mircea Nicolaescu
- Dan Lăzărescu
- Prof. dr. Constantin Mecu
- Prof. dr. Marin Nedea
- Prof. dr. Constantin Vlad
- Dr. Nicolae Ecobescu

COLEGIUL PENTRU PROBLEMELE ȘI INVĂȚĂMÂNTUL SI ȘI INVĂȚĂMÂNTUL

- Acad. Ștefan Milcu
- Acad. Radu Voinea
- Acad. Ștefan Pascu
- Acad. Ion Coteanu
- Acad. Cristofor Simionescu
- Acad. Ștefan I. Ștefănescu
- Acad. Marius Peculea
- Prof.dr. Emil Tocaci
- Prof.dr. doc. Grigore Poșea
- Prof.dr. Gheorghe Secără
- Prof. dr. Emil Mihuleac

COLEGIUL PENTRU PROBLEMELE SĂNĂTĂȚII SI PROTECȚIEI SOCIALE

- Acad. Nicolae Cajal
- Acad. Constantin Bălăceanu-Stolnic
- Prof.dr.doc. Victor Ciobanu
- Prof.dr. Caius Traian Dragomir
- Prof.dr. Andrei Firică
- Prof.dr. Dorin Sarafoleanu
- Prof.dr. Ioan Pop D. Popa
- Prof.dr. Nicolae Ursea
- Prof.dr. Ștefan Costea
- Prof.dr. Gheorghe Răboacă

COLEGIUL PENTRU PROBLEME ALE STATULUI DE DREPT, DEMOCRATIE ȘI JUSTIȚIEI

- Acad. Ion Filipescu
- Acad. Vasile Gionea
- Prof.dr. Gheorghe Uglean
- Prof.dr. Antonie Iorgovan
- Prof.dr. Adam Popescu
- Prof.dr. Nicolae Popa
- Prof.dr. Andrei Popescu
- Prof.dr. Victor Dan Zătescu

Director:
Prof.dr. AURELIAN BONDREA

COLEGIUL PENTRU IDEEA NAȚIONALĂ ȘI SOCIALĂ ÎN ROMÂNIA

- Prof.dr. Aurelian Bondrea
- Prof.dr. Mitropolit Antonie Plămădeala
- Prof.dr. Ioan Scurtu

momentul opțiunilor majore pentru un anume tip de dezvoltare, ca și pentru un anume stil de dezvoltare. Opțiuni de o însemnatate crucială, decizii politice de importanță vitală pentru destinul țării.

b Comprendre pour agir - L'UNESCO face aux problèmes d'aujourd'hui et aux défis de demain, UNESCO, 1977, pag. 111-112.

2) Lê Thank Khoi, Clés pour une stratégie nouvelle du développement, UNESCO, Paris, 1984.

3) Idem

4) NATIONS UNIES, Rapport sur une conception unifiée de l'analyse et de planification du développement, 25 octobre, 1972, pag. 14-16.

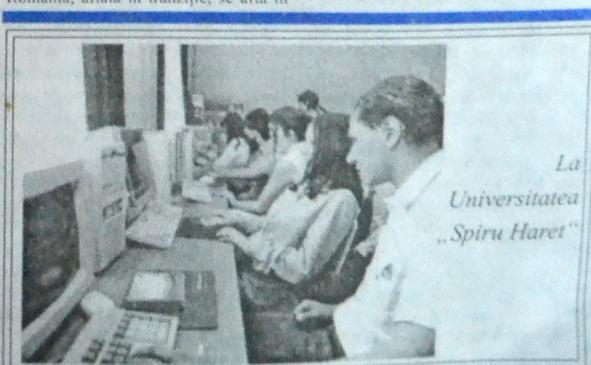
5) Idem

6) Idem

7) Jorge Graciarena, Power and development styles, in C.E.P.A.L. Review, 1976, pag. 196.

8) A.Pinto, Styles of development in Latin America, in C.E.P.A.L. Review, 1976, pag. 105-106.

9) Lê Thank Khoi, op.cit.

La
Universitatea
„Spiru Haret”

“ÎN ANUL 1997, ROMÂNIA A RENUNȚAT LA O PARTE DIN ISTORIA SA”

Acad. Dan BERINDEI

Tratatul cu Ucraina a fost doar parafat, el nu a fost încă semnat. Când se va petrece acest fapt, va începe istoria Tratatului. Sigur că orice proces istoric este precedat de o perioadă de pregătire - cum este cea în care ne regăsim în momentul de față. Deocamdată, citind cu atenție recent parafatul act și textul Tratatului cu Ungaria, să spun că există o deosebire - cel cu Ungaria a fost elaborat cu o minuțiozitate mai mare, cu toate că negociatorul principal a fost același - domnul Dumitru Ceaușu. Deci, concluzia este logică: actual a fost întocmit cu grabă nefireasă pentru un eveniment de o atare importanță.

Pe fond, Tratatul abordează relația cu Ucraina pe trei planuri. **Planul bunei vecinătăți** - este mai mult decât necesar, după părerea mea, justifică singur încheierea unui tratat. Nu din cauza NATO, ci pentru că avem interesul unor relații bune cu toți vecinii.

Evident, noi trebuie să ne gândim la interesul nostru! Deci, din acest punct de vedere, este bine să se semneze acest Tratat. Al doilea plan pune, însă, problema populației românești care trăiește, în clăpușă, în Ucraina. Al treilea plan este al **continutului istoric**. Trecutul istoric este, cred eu, ternenul firește; trecutul istoric nu avem dreptul să-l îngropăm sub literalele unuia tratat. Revenind la detalii, ei bine, aici sunt de făcut unele comentarii. Dacă treaba cu buna vecinătate este, în general, satisfăcătoare, în ceea ce privește populația de origine românească, chestiunile nu sunt lămpede fundamentate. Deși, la nivel declarativ, se spune că principala preocupare este „soarta acelor români”, pentru că aceștia să aibă o viață românească, acolo unde se află. Sunt câteva exemple de probleme lăsate de departe sau cu enunțuri neconcrete: statuarea clară a utilizării limbii materne în viața publică, în zonele compact locuite de români; „revenirea la denumirile tradiționale românești ale localităților”. În aceleași cazuri; deschiderea, la Cernăuți, a unui centru cultural românesc și a unui centru științific pentru studierea românilor; crearea unor facultăți cu predare în limba română.

Desigur, toți dorim problemele rezolvate pentru că mai multe sunt de ani!... Dar tocmai de aceea, dorim ca **Tratatul cu Ucraina să aibă dimensiunea de minuțiozitate și săcrie la celui încheiat cu Ungaria**. În fine, ajungem și la al treilea plan - al trecutului istoric. În Tratat se spune că „Ucraina și România condamnă actele regimuri totalitare” și a.m.d., ceea ce este pozitiv. Apoi se mai vorbește, tot în preambul, despre „evaluarea obiectivă a trecutului”, dar eu nu am văzut mai departe, în vînă articol

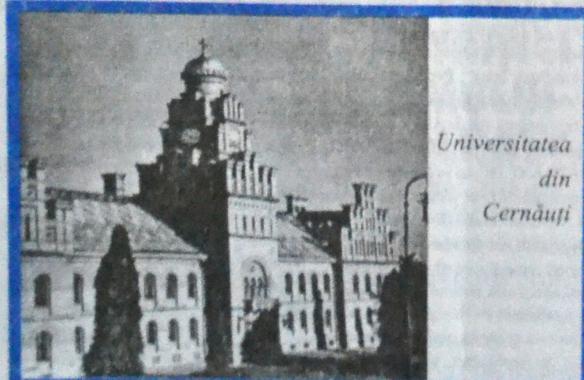

superficial. Mai ales că problema este mult mai complexă, enim imbrăcând aspecte ale graniței propriu-zise.

În Tratatul din februarie 1947, de la Paris, nu e menționată Insula Șerpiilor! Iar problema eu o pun astăzi: nu se poate găsi cineva la folosirea forței pentru a cucerii Insula Șerpiilor sau Herța, însă se impune, ca în viitor, să avem posibilitatea de a negocia aceste treburi. Or, în Art. 2 din Tratat se afirmă că „părțile (...) reafirmă că frontieră dintre ele este inviolabilă și de aceea ele se vor abține, acum și în viitor, de la orice atență împotriva acestei frontiere (declarație cu care sunt de acord), precum și de la orice cerere sau acțiune îndreptată spre acapararea și uzurparea unei părți”. Înseamnă că nu își este îngăduit nici măcar să vîi cu o propunere de tipul „eu își ofer atâta, iar tu îmi cedezi atâtă”. Deci se elimină până și posibilitatea de a pune vrednată problema. Aici spun eu că problema cea mai spinoasă a Tratatului - faptul că viitorul este blocat pentru toate generațiile care vor veni!

În numele trecutului, eu sunt împotriva amanetării veșnice a viitorului. Altă chestiune care mă îngrijorează: se spune, în Art. 2, că „Părțile vor încheia un Tratat separat, privind regimul frontierelor între cele două state, și vor soluționa problema delimitării celor două platouri continentale (...) pe baza procedurilor convenite printr-un schimb de scrisori între miniștrii Afacerilor Externe, efectuat o dată cu semnarea prezentului Tratat”. Eu găsesc nefiresc că toată discuția se duce fără a avea în față acest schimb de scrisori. Alteva: se spune că, „părțile vor contribui la colaborarea între unități administrative-teritoriale în cadrul euro-regiunilor nou create”. Ce este concret în legătură cu aceste „euro-regiuni nou create”? Lucrul n-ar trebui oglindit într-un document, clar elaborat, privind modalitățile de constituire și finanțare ale acestor regiuni?

Pentru generațiile de azi și mâine, ceea ce n-ar trebui să dispară sunt trecutul și memoria istorică. Ar trebui să spun că, în anul 1997, România a renunțat la o parte din istoria sa.

ȘTEFAN CEL MARE- FĂURITOR DE ISTORIE ROMÂNEASCĂ, BUN APĂRĂTOR AL ȚĂRII

Acad. Ștefan ȘTEFĂNESCU

(Continuare din pag. 7)

ACEȘTI conducători au înfrânt prejudecata despre neputința sau slăbiciunea statelor mici în fața forțelor puterii și au afirmații voință și capacitatea de a-și folosi, în așa fel resurse - destul de reduse de care dispuneau, ca să înfrunte și să înlăture mariile primejdii amenințătoare pentru flință statului.

Ştefan cel Mare a înțeles că progresul societății va fi cu atât mai rapid, cu cat ea va fi mai deschisă cuceririlor de civilizație din alte țări. Printr-o veritabilă politică economică, el a asigurat fluxul de mărfuri din alte țări și, totodată, desfăcerea, în afara hotarelor, a produzelor realizate în ţară. Prosperitatea economică i-a asigurat domnitorului succesul măsurilor întreprinse de el în opera de guvernare a țării, de întărire a autorității domniei, imbinând, în raporturile dintre factorii puterii, tactul cu măsurile energice. Biserică, ca instituție, și actul de cultură - în forme multiple - s-au armonizat în creșterea preștegiului domniei și al țării.

Ştefan cel Mare și-a dat seama că Moldova nu poate biruia dacă nu va fi să lege interesele ei de interesele celorlalte state. Pregătirea lui de luptă împotriva Imperiului otoman, ca și crâncenele confruntați moldo-otomane, definitorii pentru principali s-au program politice, s-au făcut sub semnul apărării Moldovei, dar și a Europei întregi, amenințată de imprejedie otomană.

SUBLINIIND rolul românilor în barajul expansiunii otomane, arătă că „români, după ce au respins armatele și incercările puterii otomane, s-au închisit, prin tratate, nu ca învînat, ci ca învingător”.

Ştefan cel Mare, căruia timpul i-a pus coroană de argint, țara, diademă de aur și gloria măreță, cumună de laur, a lucrat, închipuindu-poporului, toate formele multiplelor sale nevoi. „Sâracu Ștefan, unde-i să vadă” - a fost în cursul vremii expresia durerii, dar și a speranței în revivența lui Ștefan, în venirea unui nou Ștefan, mereu biruit.

Când s-a hotărât, la indemnul lui Mihai Eminescu și al prietenului său Ion Slavici, întrarea unui Congres al înțeleptului român de la școlile înalte ale Europei care să discute viitorul statului român, nu au existat ezitări în privința locului în care să se înfrâțească „ostașii propăsirii”. Mănăstirea Putna, cu mormântul marelui Voievod, chema că un magnet speranță implinitorilor naționale. În zilele de 15/27 august 1871, adresându-se marii mulțimi care se strănsese la Putna din toate colțurile pământului românesc, A.D.Xenopol, într-un discurs rămas celebru, s-a referit, în principal, la năzuințele poporului român spre un viitor mai bun, la granițele injus tractase, care, atunci, îl despărțeau pe români, dar care începuseră să cădă, o dovadă fiind prezența conaționalilor din provincie subjugate la mormântul lui Ștefan cel Mare. Ilustrul istoric a subliniat datoria pe care o aveau intelectualii „de a lumina partea pasivă a naționi” și a lichida înțelegerile, „telele materiale și morale”. „Răul - a spus A.D.Xenopol - nu este atât în afară, cât înințul nostru” și în dezbinarea dințiluntru slăbiciunea tuturor. Făcând un apel similar la unirea tuturor românilor, el a spus: „Pe mormântul lui Ștefan cel Mare, pe această amintire comună tuturor, venim noi astăzi cu credința într-un viitor comun”.

În 1904, în încheierea lucrării sale,

Istoria lui Ștefan cel Mare pentru poporul român, N.Iorga, amintind de sârbarea de la Putna din 1871, se întrebă și întrebarea este valabilă și astăzi: „Vor să poești, scriitorii de astăzi să dea glas iuburii nemânginte de către ce veacuri milie de miile ale poporului au înconjurat, și mai de departe decât hotarele Moldovei, chipul de viață bun, cuminte și sfânt al celui mai mare om ce s-a ridicat dintr-un român? Se vor înfrânt ei înaintea acestui altă, mică pentru elipă în care se înaltează liturgia recunoștinței de mările mulțimi care nu pot nisi să vorbească, nici să cânte?”.

„Nu prin silință răzete, ci prin bună înțelegere lucrel harnic se înmemorează învățătura, cultura unui popor, care e viațea de astăzi, și la această muncă, locul cărturărilor e în frunte, ca să îndeplinească să se îndrepte” (sub: moștră - Șt. Ștefănescu).

Cinstirea memoriei marilor bărbați de stat este mai mult decât o reamintire, ea implică datoria de a face din valorile istorice o forță a mersului societății noastre înainte.

Un punct de vedere asupra creațivității românești

BALADA MÂNĂSTIRII ARGEȘULUI ȘI TEORIA DUBLEI SEMINTE

Prof. dr. Șerban ANDRONESCU
New-York

În rândurile următoare cititorul va întâlni termenul „cunoaștere luciferică” în diferite variante. Atrag atenția că acest termen nu are legătură cu teoria lui Lucian Blaga din studiul cu același nume. Încă din introducere, Blaga previne pe cititor că distincția sa între două tipuri de cunoaștere, unul paradisiac, celălalt luciferic, este străină de o „exegeză teologală în marginea mitologiei biblice”. Blaga se ocupă, în principal, de „cunoașterea în stare de autocrație sau de constituire”, varianta paradisiacă fixându-se asupra „obiectului”, cea luciferică detașându-se de aceasta. Este vorba, deci, la Blaga, de „paradoxii” (cum le numește filosoful) cu caracter de licențe logice. Subsemnatul nu se ocupă de paradoxuri decât accidental și nu folosește licențe. Pentru subsemnatul, cunoașterea luciferică este o tentație a spiritului omenesc, prestigioasă fără îndoială, cum sunt toate produsele de natură satanică, dar opusă legii divine și, ca atare, pernicioasă, fiind generatoare de decepții.

Legea divină propune cunoașterea prin actul de credință, aşa cum i-a fost insuflat lui Adam la creație, înainte de păcatul originar, deci prin-tr-un proces de infuzie spirituală, echivalând cu însușirea adevărului de revelație, nu a celui de rațiune tipic cunoașterii luciferice.

În percepția subsemnatului, „cunoașterea luciferică” este tributată „mitului biblic”. Dumnezeu i-a oferit lui Adam un adevăr de revelație: „Din toti pomii din rai poți mânca, doar din pomul cunoștinței binelui și răului să nu mânânci căci, în ziua când vei mânca din el, vei muri” (Gen. 2: 16, 17). Intervine Lucifer. Acesta ia chipul unei ființe irezistibile (azi am zice sexy), oferă mărul Evi și-i spune: „Mușcă, nu vei muri”. Cucerită de apariția seducătoare a șarpelui, Eva „mușcă din măr”, îl place și, după un timp, îi dă mărul lui Adam. Acesta uită porunca lui Dumnezeu (adevărul revelației), dă ascultare Evi, „mușcă din măr” și moare, lăsând moștenire lumii goana după ceea ce numim azi adevărul ca rațiune, „cunoașterea luciferică”.

Autorul

I Căutam să depitez în altă parte (STEUA nr. 10, din 1992 și nr. 6, din 1993) factorii, care în opinia mea, au căllăzit imaginația povestitorului popular în creația unor caractere, ca baciu moldovean din MIORITĂ și Făt Frumos din TINERETE FĂRĂ BĂTRÂNÈTE ȘI VIAȚĂ FĂRĂ DE MOARTE, opere (în percepția mea) de valoare clasică, incluzând aspecte ale specificului național. În pofta acestor factori care mie mi se par fundamentali, lucrările de tipul arătat mai sus sunt etichetate populare, în sens de nările, unii analiști considerând că, pe lângă unele calități, exprimarea din basme și povestiri este (cum am citit într-un studiu ajuns aici, la New York, unde lucrez) simplă, „de la pată”, iar rima vechilor balade săracă. Ambele etichete sunt, fără îndoială întemeiate, dar dincolo de aceste accesori există, în principal, un tezaur inestimabil de gândire clasică de cea mai pură extracție. Orice literatură, chiar cea populară română, este clasică dacă are specificul genului, conținut moral neievând virtuți și condamnând vicei, dacă denotă sobrietate de gândire, echilibru în expunere, grijă pentru compoziție, dacă se inflățează cititorului într-o limbă aleasă, fie ea și „de la pată”. Cred că noi, ca români, ar trebui să avem o preocupare deosebită pentru genul de clasicism al literaturii noastre populare, ei fiind asemănător clasicismului

creștină este, practic futilă în clasicismul francez. Celelalte caracteristici ale clasicismului francez se regăsesc în clasicismul popular românesc, dar gândirea creștină apare predominant la români, nu la francezi. Ea este evidentă în multe caractere din literatură populară românească, în timpul de cumințenie al eroului multor basme și balade vecchi (și chiar peste secole, de la creația vechii balade în *Cuminițenia pământului a lui Brâncușii*, ea fiind normă de conduită, în sens de trăire jurnalieră, a ţăranului român din secolele trecute). Acest fel de trăire și gândire poate fi considerat unul din factorii constitutivi ai identității de neam la români, ceilalți doi fiind limba și tradiție. În rândurile care urmărește, voi încerca să interpretez *Balada Mânăstirii Argeșului* prin prisma primului factor.

II

În clasicismul francez, Don Rodrigue (*Cidul*) este un Tânăr valoros, încadrat perfect de autorul său în structurile genului clasic, dar și un tip luciferic, și subjugat de demonii răzbunării. El ucide pentru a spăla onoarea tatălui său. Or, răzbunarea nu este o virtute creștină. Legea creștină cere credinciosului să ierte, nu să spele ofensă. Cidul se abate de la această lege; ucide pe contele de Gormas și se căsătorește cu fiica victimei sale. El nu încearcă sentimente de remușcare pentru crima comisă. Autorul lui, Corneille, îl poartă prin războiul victorioase, îl schimbă în erou, și fiica victimei îi se atribuie ca o recompensă. Astfel, prin talentul autorului, căința creștină e dată uitării și este înlocuită cu exuberanță profană. Mii de spectatori și de cititori ai piesei lui Corneille îl-au glorificat apoi pe autor. Iată cum talentul literar a lucrat, încă din secolul al XVII-lea francez, împotriva valorilor consacrate.

În România au un caracter stăpânit de demon, ca Rodrigue. El este Meșterul Manoli din legenda Mânăstirii Argeșului. Și Manoli ucide, și încă de două ori (Ana, soția lui pe care o zidește de vie fiind însărcinată). Dar, spre deosebire de Corneille, poetul popular român sanctionează abaterea eroului de la legea divină. Manoli e pedepsit cu moarte⁵. Mai sunt și alți eroi luciferici în literatura populară română. Dacă Manoli e stăpânit de demonul creației artistice, Zburătorul e stăpânit de demonul erotic, iar în legenda solomonarilor depistăm magie neagră, practică demonică. Toți aceștia contrastează cu eroii celești. Baciu moldovean din MIORITĂ se supune legii divine în formula isihastă, când își acceptă soarta fără să protesteze. La fel Ana, soția lui Manoli, când se lasă zidită de vie, de asemenea, fără să protesteze (decât, cel mult, la modul retoric). Alexe, omul lui Dumnezeu, „nu numai că era blajin și ascultător, el avea, totodată, o inimă foarte bună”⁶. Patima sexuală, (atât de răspândită azi în literatura modernă), este repudiată atât de Alexe, cât și de Făt Frumos din TINERETE FĂRĂ BĂTRÂNÈTE⁷, ea e repudiată aşa cum cere legea lui Iisus și cum se respectă ea la vremea elaborării baladei. Ea recomandă omului să renunțe la amumite bunuri lumii superflue, printre care și patima sexuală, păcatul cel mai îngelositor și producător de decepții. Povestea lui Alexe are, în subtext, un caracter epifanic atât de neobișnuit, încât un scriitor francez⁸, iubitor de teme bizarre și

complet străine de dogma ortodoxă, a folosit-o într-o piesă dramatică. Fiul de împărat, Alexe, când tatăl său î-a căsătorit, a plecat de la palat (renunțând benevol la malta lui poziție de prinț moștenitor) și a refuzat să se atingă de Tânără lui soție (alegând, aşadar, legea lui Iisus Christos). Pribeag prin lume și ajuns slugă, Alexe se mulțumea cu puținul ce i se dădea fără să ceară nimic mai mult. Când alii îl sudau, el acceptă suđulmă în tacere. O astfel de conduită este azi imaginabilă. Alexe atinsese un stadiu atât de avansat de umilință și ascenză, calitate fundamentală, încât, când a murit, zice legenda, elopotele au început să se tragă singure și lumini neaprinse de nimeni ardeau în jurul lui. Ideea „luminii neaprinse” este echivalentul „luminii necreatelor” din învățătura isihastă. Astfel de lucruri nu se par azi fantezii, dar, pentru că astfel de fantezii să prindă viață literară, înseamnă că erau adânc înrădăcinat în credința oamenilor epocii la data creației baladei, a rapsozilor populari și a publicului acestora. *Legenda blajinilor* (roamanilor) din Nordul Moldovei întărește observațiile de mai sus.

Blajinii erau oameni de caracter nobil, niște clasici în felul lor, buni la suflet, virtuosi, evlavioși. Trăiau pe lângă „apa Sâmbetei”, ocupația lor de căpetenie fiind rugăciunea către Cel de sus, regulă isihastă. Se fereau de păcate; cu femeile se întâlneaum numai o dată pe an, de Paști, iar apoi se retrageau, trăind ascetic și mulțumindu-se cu foarte puțin. De comparat cu goana modernă după îndestulare cu orice preț. Când mureau, zice legenda, se duceau direct în rai, unde locul lor era în vecinătatea sfîntilor.

Cum se vede, toate legendele acestea au caracter creștin. Eroii lor par să continuatorii spirituali ai altor oameni legendari, hiperboeenii menționați de Herodot⁹, trăind cam pe aceleași locuri și având aceleași moravuri. Și unii, și alții au trăsături clasice. Dacă cele trei unități ale clasicismului francez apar, atât la Corneille, cât și la unii autori anonimi romani (în MIORITĂ, Manoli et al.), credința poporului român nu e menționată clar decât la ultimii, ceea ce înseamnă că aceștia au zugrăvit mai atent peisajul lumii lor. Clasicii francezi își redactează piesele ca și cum religia n-ar fi existat în societatea vremii. Aceasta este ca și cum într-un roman social autorul face abstracție de grupul social preponderent.

Inspirându-se din cele două tipuri, cel cel mai sus, și cel luciferic, autorul popular român parcurge toată aria de observație sociologică dintre sacru și profan, menținând atât binele, cât și răul, durere și bucurie, speranță și deznaștejdea, cu specificația cerută de clasicism: binele este lăudat, răul condamnat; și indicând, episodic, apartenența personajelor la tipul respectiv, sacru sau profan, la mentalitatea fiecăruia, aducându-i pe toți la viață literară, în conformitate cu filosofia de viață a fiecăruia, cu merite și defecți, dar mereu în canoane clasice.

Un critic sceptic ar putea replica, la cele de mai sus, că separația clasică dintre bine și ră este iluzorie, că și baciu moldovean și Manoli au un sfârșit comun, că moartea este aceeași pentru toată lumea. Într-adevăr, dar făță de sfârșitul senin al baciuului, meșterul are parte de o moarte infernală. Sfârșitul și același, într-adevăr, ambi mor, dar legea, care guvernează sfârșinul lor, e

1. Deși a dat la îveală capodopere, clasicismul a fost înlocuit cu romantism, curent literar distanțat de rigorile clasice prin libertățile de gândire adoptate.

2. În manualul lor, LE XVLIE SIECLE (Paris: Bordas, 1968), Lagarde și Michard definesc la fel „l'honnête homme”: „Cultive sans être pédant, distingu sans être prétentieux, réfléch mesuré, discret, galant sans farder, brave sans forfanerie, l'honnête homme se caractér par une élégance à la fois extérieure et morale qui ne se conceoit que dans une société très civilisée et très disciplinée...”

3. Pacea sufletească a baciuului moldovean este pacea recomandată de Neagoe în „INVĂȚĂTURI”.

4. Legea creștină cere ierarhia de Isus Christos, legea aceasta se află în NOUL TESTAMENT, Talmul impunând „legea Taliomului”, dinte pentru dinte, ochi pentru ochi. Deosebirea este fundamentală.

5. În varianta baladei culeasă de G.Dem. Teodorescu, în 1883, un vers arăta că Domnul pedepsesc pe Manoli. Domnul fiind aici nu voedoul, ci autoritatea divină.

6. Simion Fl. Marian, SÂRBĂTORILE LA ROMÂNI, București, Fundația Culturală Română, 1994, vol. II, pag. 30.

7. Pansexualismul este o tendință introductă în cultura europeană de medieul psihiatru Sigmund Freud.

8. Henri Ghéon, LE PAUVIER SOUS L'ESCALIER, dramă, 1920.

9. Herodot, ISTORIILE, IV, 93.

„INVĂȚĂMÂNTUL ARE UN SINGUR MINISTRU ȘI UN SINGUR PROGRAM DE REFORMĂ“

-Interviu cu dr.ing. Virgil PETRESCU, ministrul invățământului-

Din prima parte a acestei lunii, o anumită stare de tensiune a urmărit o mediatizare nu foarte favorabilă a instituției pe care o reprezintă. Care au fost cauzele conflictului?

„Conflictul” - dacă pot numi aşa tensiunea de moment ce a existat în Ministerul Invățământului - nu eu l-am creat și, cu atât mai puțin, nu l-am întreținut. În cîteva cuvinte, el se reduce la decizia pe care am luat-o, în legătură cu incetarea raporturilor de muncă ale prof. Gh. Rădulescu. În luna aprilie se încheia perioada de probă pentru funcția de director general al Direcției Invățământului preuniversitar pe care o ocupă. Dîntr-un viciu de procedură - a fost anunțat chiar în ziua de 30 aprilie, când inceta colaborarea - am prelungit „despărțirea” până pe 9 mai.

Do notă apărută într-un cotidian de mare tiraj menționează existența a două tabere cu această dispută - unii care vor să înceapă „curătenia de primăvară”, în care se află directori generali și secretari de stat și alții, a dumneavoastră, ca lider al celorlalți angajați rămași în minister din timpul anterioarei guvernări. Se dădea ca sigură și înlocuirea dvs. Cum comentati afirmațiile?

- Nimic nu este adevarat. Secretarul de stat Florin Diaconescu cunoștea, încă din luna ianuarie, angajarea de probă a d-lui Gh. Rădulescu. Mai mult, împărtășea punctul de vedere că numirea sa era o soluție, dar nu cea mai bună. Personal, nu am nimic cu prof. Rădulescu. Este un om de valoare pentru anumite munci. Am considerat că poate exista și o altă soluție pe care, de altfel, am și aplicat-o, uzând de prerogativele pe care mi le dă funcția de

ministru: numirea în funcția de director general a prof. Adrian Pascu, fost director la Liceul „Spiru Haret”. Ca și precedentul, și dânsul a fost numit pe o perioadă de trei luni.

Din cerbicia cu care l-a apărăt pe fostul director general, ca și din voalatele reproșuri ce v-au fost, indirect, adresate în cadrul unei întâlniri cu presa - „noi doj” (Florin Diaconescu și Gh. Rădulescu, n.n.) am venit în minister să facem o schimbare de fond, chiar dacă administrativ ne aflăm într-o stagnare” - reiese că ar exista divergențe între dumneavoastră.

- Niciodată nu am afirmat că ar exista divergențe. Facem parte din același partid. Mai mult, am susținut numirea lui Florin Diaconescu ca secretar de stat. Consider că este o persoană cu care se poate colabora, dar în condițiile unei ierarhii normale. Adică, există un singur ministru al invățământului. Repet: nu am divergențe pe aspecte de conținut - reformă. Dar nu există două reforme: una a ministrului și alta a secretarului de stat, ci una singură. Cea a Guvernului. Pot exista diferențe de nuanțe, de opinie, și este normal să fie așa. Dar nu se poate pune problema ca cineva să fie pentru reformă și altineva împotriva ei. Mijloacele de aplicare pot difera. Personal, optez pentru aplicarea ei rapidă, plecând, însă, de la realitate, de la o anumită experiență, de la o bună îmbinare a teoriei cu practica. Cu atât mai mult cu cât elementele reformei trebuie diseminat la nivelul școlii. Aceasta este unul din motivele pentru care, la preuniversitar, am pus un om al școlii, bun profesionist, cu bune rezultate, apreciat ca valoare de cadre didactice.

Referitor la derularea activității de conducere, în condițiile în care organograma ministerului nu a fost încă aprobată, este clar că activitatea de coordonare a tuturor compartimentelor trebuie legată de informarea ministrului care, în problemele importante, este singurul chemat să decidă. Chiar și în domeniile coordonate de secretarul de stat. Cu alte cuvinte, este absolut important să se respecte ierarhia unei instituții publice.

DEste a două oară când evidențiați nevoia respectării ierarhiei. Să înțeleg că ea a fost încălcată de una din părți?

- Având în vedere indelungata colaborare cu secretarul de stat Florin Diaconescu, de calitățile pe care le are, cred că vom colabora în continuare.

DApreciez diplomația răspunsului. Cum comentați afirmația secretarului de stat, conform căreia este dispus să-și dea demisia dacă nu va fi lăsat să-și îndeplinească misiunea?

- Nu mi-a făcut o astfel de afirmație pe care o iau sub beneficiul de inventar. Dar, ca orice decizie personală, și cea de a-și prezenta demisia este o problemă unilaterală. Aici este o altă problemă și, din acest punct de vedere, nu cred că o va face.

Aurel GHIMPU

CUM A DEVENIT LATINA ROMÂNĂ?

(Continuare din pag. 1)

Organizarea Daciei erau împede că, în concepția cuceritorului ei, Transilvania trebuie să fie un contrafront puternic împotriva populaților „barbare”, cum erau sarmâta, vezigi, roxolani și bastarni, carpi și alii, înemici declarati ai Imperiului. În acest scop, s-au și luat măsuri militare. Au fost aduse aci trupe, au fost înăpărte pe garnizoane în diverse puncte strategice unde și-au construit castre întărite cu ziduri puternice de piatră, cu turnuri de pază, ca adevarate cetăți.

Nu departe de unele dintre ele se formau așezări, colonii civile, ca la Apulum (Alba Iulia), Napoca (Cluj), Porolissum (Moigrad) etc. Ampelum (Zlatna) - ca să mai amintim încă una dintre cele dezvoltate din bazele militare - eră renumit centru mineral (pentru minerele de aur). Pe Olt se afla Buridava, pe Siret, Probordava, pe Jiu, Palendava, iar la vreo 280 km spre nord, Sucidava (Celei), unde se fabricau oglinzi de plumb.

Chiar din aceste puține exemple reiese interesul românilor pentru Dacia, nu numai ca pavăză împotriva atacurilor din afară, ci și ca un teritoriu care oferea importante avantaje economice. De aceea, mulți veterani care primeau terenuri agricole se stabileau în Dacia unde își făceau gospodării, dar veneau aici și coloniști din multe alte părți ale Imperiului. Ei vorbeau firește limba populară, așa cum arăta că în secolele II-III. Totuși, atacurile adversarilor din sud-estul Imperiului au determinat pe împăratul Aurelian să retragă în anul 271 administrația și armata din Dacia.

Perioada care a urmat, a fost, după cum se știe, deosebit de grea din cauza năvălirilor. Goți, gepizi, huni, avari se succed și trec prin Dacia spre Dunăre în Imperiul roman. Cu excepția carpilor care se asociau cu vizigoții în atacurile acestora contra romanilor, nu avem din această perioadă informații mai amănunte despre dacii din celelalte regiuni ale fostei provincii romane.

Una dintre cele mai delicate probleme ale evoluției latinei populare în română este data de la care se poate vorbi de română. Dificultatea constă în faptul că unele forme populare se găsesc în mod accidental și în opere latinești mai vechi, de exemplu la Plaut, iar mai târziu, la Petronius în *Satyricon*. Mai utilă în felul ei este însă acea listă de „îngreșeli” întocmită prin secolul al III-lea de un anonim ca anexă la

grammatica lui Probus, care însă nu a păstrat. Abesea, înfățișată Appendix ad Probi Artem Minorem, conține un număr de cuvinte populare, care, după autorul ei nu erau „greșeli”. Astfel, el consideră, de exemplu, că trebuie să se spună *mater non mamma*, *pater non pappa*, *uxor non vir non barbutus*, *nurus („noră”) non nora*, condamnată formă nepotilla, „nepotici”, cere să se spună *puer non fetus* („fiu”) etc.

Acumenea forme se vor generaliza cu timpul în ceea ce, de la o vreme, se va numi *lingua romana* cu latina populară.

În anul 842, se încheie la Strasburg o convenție de colaborare între doi frați, Karolus și Loduvicus, fiecare domind într-o regiune din Franța. Notarul care a întocmit actuala serie că Loduvicus romana, Karolus teudisca lingua juraverunt. Este prima dovadă scrisă din care rezultă că latinei populare î se spunea romana, fără a mai vorbi și de formularea lui Loduvicus, că va sprinji cist meon fradre Karlo, evidență în limbajul popular.

O dovadă similară, desigur nu la fel de explicită, avem din secolul al VII-lea, de data aceasta din Balcani, dintr-o relatăre scrisă în grecescă de cronicarul bizantin Simokates. E vorba de pregătirea unui atac surpriză din partea armatei de sub conducerea lui Comentiolus împotriva unor avari care și-așezaseră forturile în loc de la poalele munților Balcani. Comentiolus voia să-i atace prin surprindere. De aceea, în cursul nopții, pe poteci inguste de munte, soldații săi mergeau pe tăcute după animalele lor de povară care le duseau echipamentul, care însă i-a căzut unuia dintre ei. Camarații i-au strigat atunci *torna, torna, frate* ca să și-l ridice. Strigătul a fost însă înțeles ca o comandă de retragere și totuși să luat-o la fugă îndărătat. S-a produs învălmășeală. Soldații lui Comentiolus fugeau într-o direcție, iar avari spenăți în altă. Povestirea a fost reluată în secolul al VIII-lea de alt cronicar bizantin, Theophanes. Ambii au înțuit să spună textual că strigătul a fost rostit în limba tării, limba părintească. Cum în armata bizantină pe atunci dădeau ordinile, în latinește, după unii, n-ar fi vorba de „limba tării”. Deși cei doi cronicari știau foarte bine acest lucru și dacă au înțuit să sublinieze faptul că strigătul a fost în limba tării au făcut-o în cunoștință de cauză. *Torna, torna frate!* și deci prima atestare a latinei care devenise între timp și romana lingua.

* A se vedea D.Tudor, *Răscoale și atacuri „barbare” în Dacia română*, București, 1957.

EVENIMENT EDITORIAL DE PRIMĂ IMPORTANȚĂ PENTRU MEDICINA ROMÂNEASCĂ:

APARIȚIA TRATATULUI „BAZELE PRACTICE ALE NUTRIȚIEI OMULUI BOLNAV”

de prof. dr. doc. Julian MINCU și dr. Viorel MOGOȘ
Lansarea tratatului a avut loc la Fundația România de Mâine

La sediul Fundației „România de Mâine”, a avut loc vineri 16 mai, lansarea tratatului - „Bazele practice ale nutriției omului bolnav”. Autorii: prof. dr. doc. Julian Mincu și dr. Viorel T.Mogoș. Între numeroși participanți la acest eveniment editorial s-au aflat acad. Stefan Micu și acad. Ion Coteanu. Lucrarea - un adevarat tratat de dietoterapie - constituie o sinteză a tot ce se cunoaște despre patologia și terapeutica patologiei prin alimentație. Sunt reluate aici, „la o dimensiune aproape filosofică”, aspectele nutriției patologice - după cum a mărturisit prof. dr. doc. Julian Mincu - savant de mare prestigiu, care sintetizează, în acest tratat, peste 30 de ani de experiență în nutriția patologică. Dezvoltând o seamă de studii apărute, în 1974, în tratatul de dietetică, volumul, substanțial îmbunătățit, este o adevarată incursiune în istoria alimentației.

„Cine emite opinii critice la adresa alimentației raționale, dându-i alte conotații, face o mare greșeală. Nu se poate ignora rolul curativ, rațional al alimentației ca factor de protejare a organismului - a continează interlocutorul. Starea de sănătate a omului a inceput să scadă din cauza dezechilibrului alimentar care a apărut odată cu industrializarea preparării

SESIUNI ȘTIINȚIFICE LA UNIVERSITATEA „SPIRU HARET”

FACULTATEA DE MEDICINĂ VETERINARĂ

Prof. dr. C. VIOR

În ziua de 9 mai 1997, s-au desfășurat lucrările Sesiunii științifice a cadrelor didactice și studenților din Facultatea de Medicină Veterinară Universității „SPIRU HARET”.

Find a cincea sesiune anuală, această manifestare științifică a demonstrat, încă o dată, interesul deosebit al cadrelor didactice din Facultatea de Medicină Veterinară pentru investigația științifică, componentă esențială a învățământului superior într-un domeniu care se caracterizează prin îmbinarea obligatorie a aspectelor fundamentale cu aplicabilele acestora în practică.

La sesiune au participat, pe lângă cadrele didactice și studenții facultății, cercetători și specialiști din mai multe instituții medcale veterinar, precum și cadre didactice de la alte facultăți.

Sesiunea a inclus 34 contribuții cu subiecte dintre cele mai variate din majoritatea disciplinelor medicale veterinar. Dintre acestea, un număr de 30% au aparținut studenților de la cercurile științifice studențești, îndrumați de cadrele didactice ale facultății.

În prima parte, au fost prezentate comunicări cu privire la probleme de vîrsele medicinăi veterinar. Un moment deosebit a fost constituit de evocarea contribuților esențiale ale lui Constantin Levanditti în virusologie și în alte domenii ale medicinăi. Două rapoarte s-au referit la aspecte majore ale geneticii contemporane - clonarea la animalele domestice și complexul major de histocompatibilitate. O problemă de patologie comparată, deosebit de interesantă, a privit incidența unor arboviruri în rezervorul animal în

România. Mecanismele fundamentale ale metabolismului acizilor grași au fost expuse, luându-se în considerație implicațiile carnitinei și aplicațiile acestora în prevenirea și combaterea unor stări patologice.

Un grup de patru lucrări au fost din domeniul imunologiei: imuno-globuline și proprietatea în leucoza enzootică bovină, aspecte moderne ale strategiilor terapeutice, bazate pe utilizarea citokinelor, implicațiile mecanismelor autoimune în patologie, studiul efectelor complexe ale unui modulator imunologic bacterian.

Analiza riscului și aplicațiile acestuia în medicina veterinară a reprezentat o contribuție actuală practică în domeniul epidemiologiei.

Unul dintre rapoarte s-a referit la evoluția bazei alimentare a omului, în contextul ecosistemelor agricole și zootehnice.

Două comunicări au rezultat din cercetările aplicative, efectuate în legătură cu unele toxicoză ale taurinelor și ovinelor, induse de nitrați și nitriți sau de sulfamide.

În domeniul patologiei aviară, au fost prezentate contribuții relevante privind bronșita infecțioasă aviară, anemia infecțioasă a puiului de găină și consecințele patologice ale utilizării în hrana a porumbului provenind din culturi ierbicide.

Trei dintre comunicări s-au referit la discondroplazia aviară. Un raport esențial a inclus aspectele practice actuale ale interventiilor curativo-profilactice în gastroenteropatia ovinelor. Două lucrări au prezentat date clinice din domeniul patologiei produceției - tratamentul retențiilor placente și al endometritelor la vacă. În legătură cu metodele de di-

agnosticie radiologic aplicate la căine au fost expuse două comunicări.

Parazitologia a fost reprezentată prin două comunicări privind infestațiile parazitare la iepuri și diagnosticul trichinelozei.

Două contribuții au fost din domeniul farmacologiei, referindu-se la eficacitatea produsului Bromhexin și la studiul absorției, distribuției, acumulării și eliminării unor medicamente la ovine.

În legătură cu problemele actuale ale igienei publice au fost prezentate trei comunicări privind calitatea untului, a cărnii de pasăre și a cărnii de vită.

Studiul variației anuale a indicelui temperatură-umiditate a reprezentat o contribuție valoroasă în legătură cu rolul factorilor de mediu, în determinarea unor stări patologice la animale.

Sesiunea s-a încheiat prin cercetările referitoare la performanțele productive ale caprinelor crescute în țara noastră.

În ansamblu, Sesiunea Facultății de Medicină Veterinară a reprezentat un progres indiscutabil față de sesiunile din anii anteriori, atât cantitativ, cât și calitativ. Această realitate este argumentată prin problematica actuală și variația a raportelor și comunicărilor, în mod deosebit prin corelarea elementelor teoretice cu cele aplicative.

Este remarcabilă contribuția cadrelor didactice tinere și a studenților la această sesiune. Astfel, studenții din mai mulți ani au fost autori sau coautori la 10 dintre comunicări, realizate sub îndrumarea unor cadre didactice de prestigiu.

Subiectele prezentate în sesiune, discuțiile ample, atmosfera de cooperare prietenescă, prezența studenților în mare număr au făcut ca această manifestare științifică să se constituie într-o demonstrație a eficienței învățământului și activității științifice care se realizează în Facultatea de Medicină Veterinară a Universității „SPIRU HARET”.

FACULTATEA DE DREPT

Parte integrantă a complexului proces de pregătire a studenților de la Universitatea „Spiru Haret”, Sesiunea științifică a studenților de la Facultatea de Drept, care a avut loc recent, reprezintă, de fapt, continuarea unei practici devenită, de acum, tradițională. În cadrul ei, studenții și-au prezentat comunicările științifice elaborate pe baza unor documentări laborioase, desfășurate sub îndrumarea unor prestigioase cadre didactice - prof. dr. Victor Dan Zătescu, acad. Vasile Gionea,

Roxana Alexandrescu - „Protecția autorităților publice prin legislația în vigoare” - prezentată de Claudia Ceicu, “Dezmembrămintele dreptului de proprietate. Dreptul de uzfruct” - prezentată de Elena Mircea, sau “Căsătoria în dreptul indian” - comunicare elaborată de Mihai Răpeea și altele.

De fapt, toate comunicările științifice s-au constituit în adevărate surse de cunoaștere, relevând nu numai pasiunea cu care studenții încearcă să-și desăvârsească pregătirea, ci, de asemenea, nivelul deja atins de ei. (A.D.)

UN STUDENT ROMÂN ÎN LUMEA ARCTICĂ

Aparent, fără nicio legătură cu viața sa specializare a studentului *Traian Daniel Iordăchescu din anul V al Facultății de Stomatologie* de la Universitatea noastră, misiunea sa de cunoaștere l-a apropiat de enigmatică lume arctică. Iar mai vechea pasiune pentru cercetarea civilizațiilor nordice, pentru definirea particularităților întâlnite la populațiile nordice și a conotațiilor lor culturale și filosofice, l-a ajutat să pătrundă adânc în universul acesta inaccesibil pentru majoritatea din noi. Șansa aproape unică i-a oferit-o, cu generozitate, expediția științifică condusă de remarcabilul om de știință - dl. Negoită, pe care-l cunoaște și-l admira de mult, nutrind în taină speranța că poate cândva va face parte din această temerară echipei de cercetare. Si obsedantul vis să-ă împlini, *Daniel numărându-se printre primii români care au descins în zona cercului polar de nord*.

Paradoxal, fără nul acesta temerar, care și-a asumat un risc atât de mare, luând cu asalt lumea făcută a ghețarilor nordici, pare a fi mai curând un timid. Un om mai dispus să păstreze taina ca pe o dulce povară decât să împărtășească, să o facă publică. Exces de modestie, de decentă, de bun sim? Poate toate la un loc. Stan de vorbă cu el și nu pot să cred că Daniel este aceeași persoană care a înfruntat cu atâta curaj și bărbătie vizuositudinile unei asemenea expediții. Vreau să știu că din decizia lui a fost aventură și că chibzuină, calcul rece. Zâmbete, deloc teribilist, răspunsul venind prompt, convingător.

“Expediția a fost de performanță și, firește, în aceste condiții, fiind puternic motivată de caracterul său științific. Si într-o asemenea călătorie, hazardul te pândește, oricum, la tot pasul. Să trăiești în plină vară polară satisfăcătoare descooperi noi, să intri în posesia unor noi date cu privire la omul nordului și la conotațiile lui culturale și filosofice, este un lucru extraordinar.”

Într-adevăr, o sansă unică. *Ce a fost mai dificil în toată această expediție și cum a reușit studentul nostru să se adapteze unui mediu ambientat atât de... glacial - încrere să afli de la cel mai tânăr explorator.*

Frigul bineînțeles, pătrunzând în oase; vântul polar care ne biețuia din toate pările. Apoi, întreaga perioadă de traversare a râurilor glaciare, realizată jumătate debrâncăjii, drumul pe care l-am parcurs exclusiv pe picioare, purtând cu noi corturile și... “muniția” de rigoare. Înălțările cu animalele acestei lumi, copleșitoare în imensitatea ei, ne dădeau, de fiecare dată, fiori, dar aceste pericolile le sfidam cu bărbătie. Cel mai tare ne temeam, realitate, de posibilitatea întâlnirii cu urși polari, care sunt foarte agresivi. Deși o doaream, i-am văzut doar pe o bancuză.

Răsfoiesc studiul elaborat de Traian Daniel Iordăchescu în timpul unei expediții la care a avut norocul să participe. Numic din conținutul, din constatărilor și observațiile cuprinse în el nu trădează lipsa de experiență. Ceea ce pentru omul sudului pare și este realmente un peisaj atât de dur, de dezolant, pentru omul nordului, care s-a adaptat de multe acesei mediu, el reprezintă “Frumosul tărâm” pe care îl glorifică, elogindu-i sălbaticia, spațiul și libertatea - consemnată acestui studiu, pe căt de personal pe căt de prolific.

Eschimoșii sunt, din punct de vedere rasial, o categorie aparte din ramura

mongoloidă, purtând diferențe datorate, după toate probabilitățile, adaptări la mediu. El trăiesc organizați în grupuri familiale: 2-3 familii, dar ajungând până la 8-10, în Groenlandă. Necesitatea cooperării, în aceste grupuri private de orice fel de organizare politică, este suficientă pentru a explica această tendință spre viață colectivă. Nimeni nu posedă poziții reale de comandă, nici un raport politic nu există între grupuri locale vecine. Cu toate acestea apar persoane a căror naturală autoritate morală de vânători foarte abili sau de sămani foarte respectați și temuți impuni, dar fără a perturba cu nimic viața socială a grupului.

Familia este putină încreză de la Paleoasiatici, aşa cum era privită încă de la Paleoasiatici, având o poziție, relativ, privilegiată.

Produsele vânătorilor sunt distribuite tuturor compoziției grupului local. Vara însă, acesta se fragmentează în grupuri mici, care sunt nevoite să se descurce pe cont propriu. Astfel că viața acestor oameni poate fi, în anumite momente, de o durată extremă, selecția naturală spunându-și cuvântul. În perioadele de criză, atunci când condițiile climatice sunt deosebit de aspre, procurarea hranei fiind extrem de anevoieasă, acești oameni recurg la metode de o severitate socantă. Persoanele în vîrstă sau bolnave sunt polară izolată de restul grupului și lăsate să moară de foame, iar, adesea, se practică infanticidul. La acești oameni, un delici oricărui de mic, cum ar fi furtul, se pedepsesc, pe loc, cu moarte. Dar aceste decizii se iau, mai ales, în situațiile desperate, și ele se întâlnesc extrem de rar, tocmai datorită faptului că disciplina aproape sălbatică a acestei vieți impune o moralitate de o înaltă impresionantă.

Concepțiile religioase ale oamenilor acestor locuri au un puternic conținut animistic-magic, practicile regăsindu-se, în special, în activitatea sămanului.

În legătură cu cultura popoarelor nordice se precizează că și într-o lume atât de aridă, arta a fost prezentă din toate timpurile. Astfel, culturi ca Dorset sau Thule stau mărturia unor inedită similitudini la acești oameni. Obiectele sunt construite, în general, din os, frumos sculptate cu scene de vânătoare și din viață de zi cu zi, obiecte de podobă și de uz casnic, vârfuri de harpon și chiar jucării. Eschimoșii nu au nici un instrument muzical, cu excepția unei “măsuje vibratoare”. Cu toate acestea, capacitatea muzicală exprimată prin cântec este destul de elevată. Astfel, în ciuda unui mediu ambient dur și precarității vieții, popoarele arctice se disting prin caracterul seren, răbdător, dar, în același timp, tonic, surprinzător, adesea, cu un umor subtil și de bună calitate.

Omenirea a venit în lumea lor în grupuri restrânse, apoi, relativ recent, exploratori, misionari, converjanți, oameni de știință și chiar ofițeri le-au tulburat înțimătatea. Tot acest val de cultură sudică a adus numeroase modificări traumatici, care au zguduit din temelii lumea arctică. Însă, în aceste nesfârșite spații deschise măiestuoasă, omenirea pare să rămână incredibil de mică, dar imens de umană, o cauză de spiritualitate la care omul marilor orașe ar trebui să se gândească, din cănd în cănd, în puțină monede de meditație pe care să le mai oferă.

Câtă dreptate are Daniel!

Adela DEAC

FORȚA DE MUNCĂ ÎN CONDIȚIILE RESTRUCTURĂRII

Convergere cu prof. dr. Gheorghe RABOACĂ,
președinte Consiliului științific al Institutului național de
cercetări științifice

În domeniul muncii și protecției sociale

Componentă fundamentală a reformei economice, restructurarea, adesea ca fiind vitală pentru asanarea uriașelor pierderi înregistrate de economia națională în cei 7 ani de tranzitie la economia de piață, a devenit unul din cele mai controversate procese. Ezitările în identificarea celor unități economice, care, într-adevăr, nu mai au nici o sansă de redresare, de reabilitare, jocul cu acele „liste negre” care au socat atât de mult prin inexacitatele „stăcute” în evaluările stării economico-financiare ale societăților comerciale vîzute au produs realmente o mare îngrijorare în rândul salariașilor.

În acest context distorsionat, când restructurarea debutează aproape exclusiv cu masive disponibilizări de personal, cum ar trebui, după părerea dv., abordată realizarea ei?

Cred că în acest scop ar trebui să arăt, mai întâi, că disponibilizarea, abstracte făcând de cauzele care o generează, este o formă de realocare a forței de muncă în raport cu nevoile noile ale firmelor; în al doilea rând, este consecința unui raport depășit între muncă și capital, raport care se cere înlocuit cu altul nou, pentru a-i reda firmei capacitatea de funcționare performantă, în condițiile economiei de piață. În acest fel, disponibilizarea personalului este o sură generatoare a unui proces de mobilitate care, având funcția să echilibreze excedentele cu deficitele de personal, condiționează, în cel mai înalt grad, productivitatea muncii, creșterea acesteia. Ca atare, disponibilitatea forței de muncă, privită ca mobilitate, este un proces pozitiv, o caracteristică esențială a economiei moderne, de înaltă productivitate și eficiență.

■ *Să, dacă depășim acest cadru*

Dacă jînem seama de cauzele care o generează (tehnologice, organizatorice etc.), atunci, în contextul concret al tranzitiei României la economia de piață, disponibilizarea personalului capătă și unele conotații mai speciale. Fără a-și pierde cumva conținutul, disponibilizarea personalului reprezintă chiar restructurarea personalului, o cernită primă a privatizării. Mai precis, disponibilizarea personalului este o modalitate de a micșora rezistența salariașilor, dacă se poate spune așa, la procesul de privatizare care urmează restructurării. Altfel zis, disponibilizarea personalului este o cale de reducere a unui obstacol în calea privatizării, o modalitate de a atrage și a convinge un investitor intern sau străin să cumpere o firmă sau alta. În această direcție a acționat și usor mult sarcina puterii actuale fosta guvernare, în special prin intermediul prepenzionării.

■ *Să aceste procese de disponibilizare, ca și cele viitoare, nu generează o bună impletire a*

intereselor partilor în contact?

Bineînțele că necesitatea armonizării de interese nu se realizează automat, de la sine. Colecții personalului unei firme sunt și un cost pe care-l impunea mai mult salariați. Totuși, acest cost ar include în principal indemnizația de somaj, dacă salariații nu se rostesc imediat, cheltuielile de reconversie profesională, dacă nu poartă fi ocupat în aceeași meserie sau profesie, cheltuielile de mobilitate teritorială, dacă recoparea are loc în altă localitate, și, în fine, cheltuielile de investiții pentru creația lucrărilor de muncă. După acest model teoretic, patronul și statul ar trebui să suporte costul cel mai mare.

■ *Dacă, probabil, și reacțiile atât de diferite, unele surprinzătoare față de procesul de restructurare, redus doar la disponibilizarea de personal.*

Deși majoritatea covârșitoare a populației a acceptat ideea de reformă, reacțiile sunt într-adevăr diferite. Primul semnal l-au dat salariații și sindicale din întreprinderi, a căror percepție s-a rezumat la interesele lor profund afectate. De aceea, au ieșit în stradă. Si, mi se pare, că gestul lor a fost calificat nemeritat și cam dur, ca fiind diversionist, autorii fiind etichetați chiar ca dușmani ai reformei. Nu știu ce informații au avut managerii respectivi la dispoziție, însă, în principiu, problema stă altfel... Deci, eu cred că surprinzătoare este doar această tendință de a pune grabnic eticheta, pentru ca reacția salariașilor și sindicatelor să nu se pară, de altfel, normală, ca o problemă de interese. Când o parte se vede frustrată și când nu mai are altă soluție, ieșe și în stradă; așa este acest exercițiu oriunde, aiurea, în condiții de democrație autentică...

■ *Să, în aceste condiții, ce*

se întâmplă cu interesele salariașilor, ale sindicatelor?

Vedeați, astăzi este disponibilizarea personalului unei firme care și un cost pe care-l impunea mai mult salariați. Totuși, acest cost ar include în principal indemnizația de somaj, dacă salariații nu se rostesc imediat, cheltuielile de reconversie profesională, dacă nu poartă fi ocupat în aceeași meserie sau profesie, cheltuielile de mobilitate teritorială, dacă recoparea are loc în altă localitate, și, în fine, cheltuielile de investiții pentru creația lucrărilor de muncă. După acest model teoretic, patronul și statul ar trebui să suporte costul cel mai mare.

In practică, salariațul primește (și din contribuția lui) o indemnizație de somaj (stabilită), se știe, la un nivel neconvenabil pentru a-l determina să caute de lucru, beneficiază de 6 sau mai multe salarii lunare pentru a pleca din firmă, iar de cheltuieli de reconversie profesională (la care cotizează) beneficiază, dacă și numai dacă, i se pune la dispoziție loc de muncă.

În concluzie, cum, în prezent, o dată cu disponibilizarea nu se pune la dispoziția personalului un nou loc de muncă, este evident că acesta nu numai că nu beneficiază integral de propria cotizare, dar, o dată cu pierderea locului de muncă, își pierde și investiția în propriul său capital profesional. Cu alte cuvinte, salariații, și în special muncitorii, sunt cei care suportă cea mai mare parte a costului disponibilizării forței de muncă, cu toate consecințele ce decurg de aici, pentru ei și pentru familiile lor. Si nu e nici drept, nici incurajator pentru ceea ce ar trebui să însemne, într-o largă accepție, restructurarea.

■ *Să putea sau să mai putea evita aceste stări tensionale?*

Totul este posibil. Dar, pentru a se evita stările conflictuale, era imperios necesar să se elaboreze o strategie coerență. Aceasta ar fi permis ca, o dată cu declanșarea restructurării să se prezinte și un program la fel de ofensiv, de concret de absorbtie a forței de muncă

OPINIA NAȚIONALĂ

disponibilizării, înregistrării, concesiunile sindicalelor. Cu siguranță există oportunități, care potrivit o perspectivă mai optimistă, să crească și cinci sau zece. Totuși, care, să este legată și încrezătoarea personală în actual de guvernare. Întrucât personalul și statul nu deosebesc și statul. Astăzi putem, în comparație cu trecutul, a fi mai sprijinit. În spatele o schimbare în Biserica protestantă și optimistă „mai buna pentru naștere” persistă ca în Programul de baza „a susțină stabilitatea serviciului” (1).

Dacă, se vorbește și de puterile, întotdeauna, plățile astăzi în conflict doar perspectiva satisfăcătoare și echilibrată a intereselor specific. Vedeați, salariații nu sunt scandalizați și n-au ieșit în stradă când valoarea elementelor din patrimoniul național s-au „evaporat” prin jaf, exceptă sau privatizare frauduloasă, ci doar acum când, suzind de licitudinea fabricii, au simțit pericolul pierderii locului de muncă, ultimul și singurul lor suport de viață demnă, decentă. De aceea, au ieșit în stradă.

■ *Să, totuși, ieșirea salariașilor în stradă nu este o soluție viabilă, doar pentru sensibilizarea forurilor care se ocupă de restructurare, privatizare, Ministerul Reformei, F.P.S., A.N.P. etc.*

Nicidecum, însă vorbind despre interese, vreau să subliniez că practica istorică arată că nu există doar interese divergente, ci și comune, puțin până la un punct. Dacă acestea sunt cunoscute și inscrise într-o strategie de politică economică și socială în care beneficiile și costurile sunt distribuite mai echitabil, prin parteneriat social (sindicale, patronat, stat etc.), atunci salariații nu ajung în stradă și nimic nu va conduce la degenerarea tinerei noastre democrații în amenințări și acuzații de sorginte dictatorială.

■ *Ceea ce n-ar face bine, nimănui.*

- Firește!

■ *Vă mulțumim!*

Adela DEAC

SOCIETATEA ȘI STUDIUL POLITICII „CAPCANA” MODELELOR

Dr. Ion MITRAN

Lecțiile tranzitiei. Parte integrantă a continentului - adevarat de simplu pe atât de necesar a fi sublimat, marales datorită unor judecății unilaterale, subiective - ţările Europei Centrale și de Răsărit, foste sociale până în 1989, au ajuns, prin revoluție, în stadiul unui complex proces de schimbare, de restructurări politice ca sistem. Astfel, Albania, Bulgaria, fostă Cehoslovacie, fostă Republică Democrată Germană, fostă Iugoslavie, Polonia, România și Ungaria au ieșit, aparent brusc, din modelul economiei centralizat, al sistemului politic mono-partid pentru a trece la economia liberă, de piață, iar în plan politic, la pluralismul democratic. Potrivit unor mai vechi scheme conceptuale, și-a considerat că aceste state au ieșit de sub zona de influență sovietică, și părtășit modelul “socialismului real”, pentru a tranzita la alt sistem, însă a se specifica expres, deschis, dacă acesta este și capitalist.

După anul 1989, o bună parte dintre analizele politologice au folosit către acreditarea ideii potrivit căreia zona Europei Centrale și de Est, zonă-timpuri între Occident și Rusia și-a atit, istorică-

intr-un fel de “capcană” a modelelor, preluate sau impuse, în funcție de raportul de forțe, de oscilațiile geopolitice. De fapt, “trebuie spus că, de-a lungul istoriei, Europa Centrală și de Est nu numai că a fost percepță, dar a reprezentat, în realitate, un spațiu al disputei, al confruntării dintre puteri sociale, între imperii, un punct strategic de lansare a ofensivei împotriva adversarului. Ea a avut, îndeobște, o valoare geopolitică de imprumut, ea derivată din raportul de forțe între puterile continentale care erau prezente sau aveau interes în zona”¹¹.

Unii politologi au contrazis, însă, atât teoria modelelor, cât și ipoteza unei “a treia” că. Ideea că ar exista o a treia că, de mijloc, nu este greșită doar în sens teoretic, deoarece stărnește potențialul totalitarist al tuturor utopilor, ca este eronată și din punct de vedere practic. În termeni constituționali, nu există deță două că: fie sistemele, fie societatea deschisă (subl. ns. I.M.). Din punct de vedere al politicii normale, există o sută de căi, și mereu vom avea de învățat unul de la altul în conturarea modelului propriu de progres economic și social... Nici unul dintre aceste

modele nu devine un model pentru alii, și cu atât mai puțin un sistem. Realitatea este înfinit mai variată. Ea poate fi un coșmar pentru puristul conceptual, ceea ce nu trebuie să ne inducă în eroarea de a o sanctifica transformând-o în sistem”¹². Oricum, ipoteza “de lucru” pentru analiști și de reflectie pentru politicieni era, pentru primii ani ai “răsturnării”, aceea de a trage învățăminte asupra posibilității reale de a crea, pe ruinele sistemului comunist, democrații viabile politic și prospere economice.

Deși încă insuficiente cantitativ și irelevantă calitativ, adesea rămase în urma profunzimii transformărilor de după 1989 - situație explicabilă prin “ineditul” istoric - analizele deschid totuși noi orizonturi abordării realiste a noului curs al țărilor central și est-europene, curs care nu este fără impact și fără consecințe pentru țările occidentale. A remarcat acest fapt, între alii, Zbigniew Brzezinski, pe care nu lipsea unui model îl preocupă, cî “lectiile procesului de transformare”, aflat în plină desfășurare și aducând în “laboratoare” de idei provocatoare probleme de ordin intelectual. “Când a început procesul acestei transformări, nu exista nici un model, nici un concept orientativ pe baza căruia să fie abordat... Nu există nici o construcție teoretică referitoare la transformarea

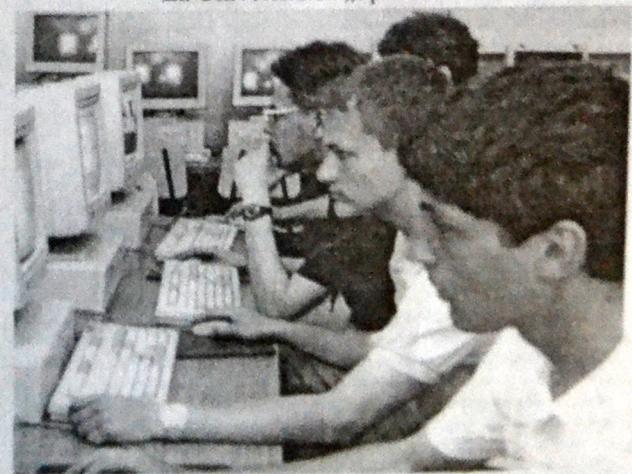
sistemelor etatiste în democrații pluraliste, bazate pe piață liberă. Problema nu este doar descurajatoare din punct de vedere intelectual, ci a fost și rămâne imperativ din punct de vedere politic, deoarece Occidentul, surprins de rapida dezintegrare a comunismului, nu a fost pregătit, în mod corespunzător, pentru participarea la sarcina complexă a transformării fostelor sisteme de tip sovietic”¹³.

Politologul american desprinde, cu îndreptățire, asemenea lecții ale procesului de transformare:

1) așteptările de ambele părți (în Est și în Vest) au fost mult prea mari și,

mai degrabă, naive; 2) însuși procesul de transformare nu se desfășoară în flux continuu, ci este o succesiune de etape distincte; 3) reforma politică reprezintă baza unei reforme economice eficiente; 4) “terapia de soc” este posibilă numai dacă există toate condițiile necesare, obiective și subiective; 5) nu trebuie excluse strategiile de transformare care implică o trecere mai lentă prin câteva etape necesare, și se bazează, mai degrabă, pe o îndrumare permanentă din partea guvernului decât pe descătușarea unor forțe ale pieței independente și dinamice.

La Universitatea „Spiru Haret”

PERMANENTE ROMÂNEȘTI

GEORGE BACOVIA

OBSESIA SFÂRȘITULUI

Prof.dr Ion Dodu BĂLAN

Se înțelege, la 22 mai 1997, patru decenii de când măna sații a simuls din poezia bacoviană „flori de plumb și flumos veșmânt” și le-a așezat pe scrierii poetului, născut în Bacău, la 4 septembrie 1881. Murea la vîrstă de 76 de ani, rostind anevoie, silabisind, de fapt, după mărturia soției, poetă Agatha Grigorescu-Bacovia - „Ce în... tu... ne... ci... me! Vi... ne... în... tu... ne... ri... cu!”

Pleca, după ce atinsese culmea cea mai înaltă a liricii simboliste românești, într-un peisaj divers și bogat, ilustrat de personalități aflate pe cele mai felurite forme de relief spiritual. Bacovia a escaladat pîscul poeziei românești, pornind din cel mai plat peisaj social: târgul de provincie moldovenesc.

In poezia simbolistă bacoviană se mărturisește un suflat de la noi, o conștiință românească, un univers moral al nostru și nu de împriuntă. Melosul și cromatica poeziei bacoviene, efortul de desprindere dintr-un cotidian anot, cenușiu, sufocant, ironizarea banalităților, a automatismelor vieții târgurilor de provincie, dramatismul ei amar, povara sufletească a oamenilor mutilați moral de un mediul social ostil sunt attribute capabile să definească specificul național al unei ipostaze a liricii românești interbelice. Teoretic, prin Ovid Densușianu și Eugen Lovinescu s-a înțeleasă că nu numai scriitorii de inspirație rurală, aparținând unor curente literare cu o orientare tradiționalistă (semânatism, poporanism, gândirism, trăirism) surprind și exprimă în operele lor specificul național, ci și cei de inspirație urbană, aparținând unor curente moderne (noul simbolism, expresionism etc.), așa cum a fost G. Bacovia.

Arta autentică, arta mare, indiferent de mișcarea estetică în care se incadrează, rămâne, în primul rând, o artă națională, o expresie autentică a vietii unui popor, a universului său spiritual, a felului său de a găndi și simți, de a interpreta lumea. Aceasta nu înseamnă, desigur, izolare etnocentră, exclusivism național, ci, dimpotrivă, o participare organică la imbogățirea patrimoniului culturii universale. Prin aceasta, Bacovia a fost ultimul mare simbolist din literatura universală.

Poet al provinciei românești, al acelor târguri prăsuite, mereu amenințate de ruini și sufocare, al acelor locuri în care nu se întâmplă nimic, sau cel mult se ofilește florile tinereții și se consumă tragedii absurde, iscate din penibile prejudecăți, poet al durerii, al alienării și prăbușirii omului modest, fără orizont intelectual și fără speranță, a cărui viață se defășoară în gol, într-un vid exasperant, după automatismele dezumanizatoare, Bacovia reușește să se impună, cu acest univers propriu și specific, în galeria marilor poeti ai veacului al XX-lea.

Ca toată poezia adevărată, revărsată din viață, precum râșina din trunchiul bradului, ca toti poetii mari, G. Bacovia - ca și poezia lui - nu încap într-o singură formulă, indiferent căt de elastică și de cuprinzătoare ar fi ea. De altfel, întreaga epocă în care creează el este destul de variată și de complexă. Dar am putea spune, totuși, că între primul război mondial și pragul celui de-al doilea, poezia românească trece printr-un

proces de limpezire și de așezare, în urma căruia au ieșit la iveală volume memorabile ale unor poeti de talie mondială, precum G.Bacovia: Plumb (1916), Scânteii galbene (1926), Cu voi (1936), Comediile în fond (1937); Lucian Blaga: Poemele luminii (1919), Pașii profetului (1921), Lauda somnului (1929), În marea trecrecere, La cumpăna apelor, La curtile dorului (1938); T.Arghezi: Cuvinte potrivite (1927), Flori de mucigai (1931), Cărticica de seară (1935), Horă (1939).

Linia aceasta a poeziei moderne, pe care evoluează și lirica lui Ion Barbu, Ion Vinea, Al.A.Philipide și.a., se întrelapă și se completează permanent cu aceea a tradiționaliștilor Aron Cotruș, Nichifor Crainic, Ion Pilat, Vasile Voiculescu, Adrian Maniu și.a. E de remarcat un lucru foarte semnificativ pentru evoluția poeziei românești din această perioadă, și anume că, până la urmă, se realizează o sinteză fericită, în sensul că “modernii încep să se tradiționalizeze și tradiționaliștii încep să se modernizeze” - cum observă, în 1943, Vladimir Streinu în prefata unei excelente Antologii de literatură română contemporană. Exemple tipice ne oferă poezia lui Aron Cotruș, Ion Pilat, Adrian Maniu și B. Fundoianu.

Poet aparent monocord, Bacovia este un creator care stăpânește arta de a folosi cuvinte puține, bine selectate, descoperind în fiecare valență și sensuri multiple, răcordându-le cu sensibilitatea noastră în infinite feluri, rostindu-le mereu cu altă temperatură morală, cu altă căldură a inimii, cu altă vibrație sufletească și cu altă voce interioară.

Sunt împrejurări în care tremurul sfios și disret al unei frunze ne poate sugeră viațați asurzitor al pădurii; sunt împrejurări în care un fir de iarbă, prins în bătaia vântului ne spune mai mult despre zbuciumul trudnic al naturii, decât dezlașțuirea vîjelioasă a unui codru întreg. Oare numai trei cuvinte, apărute pe peretele palatului lui Sardanapal, nu-i au stricat legendarul regi linistești și șospălui?

Așa e limbajul poetic al lui Bacovia: ca tremurul unei frunze în care viațea durează durerile pădurii, ca delicatul fir de iarbă care ne sugerează nota firavă din existența umană. Trei cuvinte din lirica sa pot schimba culoarea universului în culorile simbolice ale deznașdejdii.

Bacovia realizează o armonie cuceritoare, în spațiile dintre cuvinte și de dincolo de cuvinte, de dincolo de sensurile cu care ele circulă, în mod curent, în vorbirea oamenilor.

Utilizarea frecventă a punctelor de suspensie, a linioanei de pauză, dispunerea, uneori, monoverbă a versurilor, folosirea repetiției sunt menite să contribuie la realizarea acestei armonii de atmosferă. Armonia la el nu e idilică, ci dramatică, uneori sumbră.

Este o muzicalitate de atmosferă de tip simbolist, care plutește peste viață și peste poezie dincolo de sens și forma exterioră a versului. Peste noțiunea obișnuită pe care o reprezintă, cuvântul din poezia bacoviană devine armonie prin sunet, comunică o valoare insolită, fiind în stare de a determina el singur o cromatică și o imagine nouă, indiferent de

raporturile logice sau gramaticale pe care le are în propoziții:

*Dormea adânc sicriile de plumb
Si flori de plumb si funeral veșmânt
Stam singur in cavou... si era vânt...
Si scârđiau coroanele/ de plumb.
Dormea întors amorul meu de / plumb
Pe flori de plumb si-am început/ să-l strig -
Stam singur lângă mort... si era / frig ...
Si-i atârnau aripile de plumb*

(Plumb)

După cum lesne se poate observa, efectul melodic i se alătură, firesc, organic, efectul pictural.

„Un singur nai - scrie Ion Pilat - și câte ecouri în păduri”.

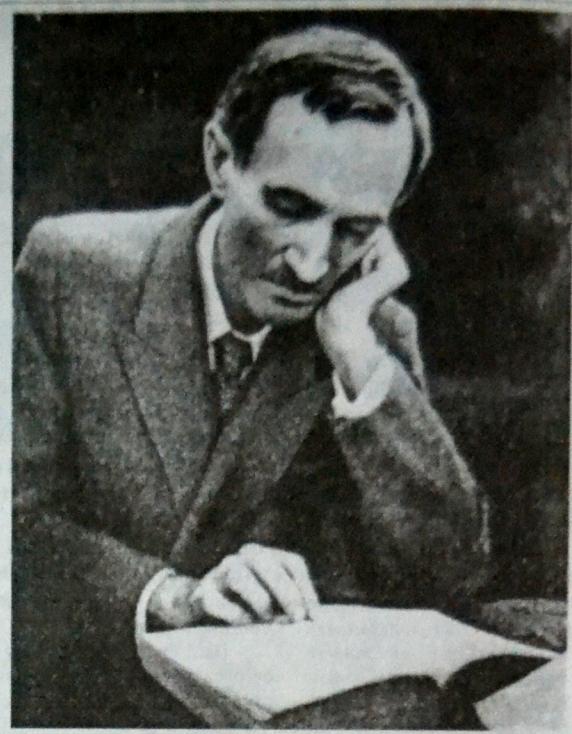
Un singur cuvânt, bine ales, și câte gânduri și sentimente invige în conștiința lectorului.

Bacovia are harul de a putea exprima o puternică trăire, multe gânduri și sentimente în puține cuvinte și, uneori, dintre cele mai obișnuite. Bacovia nu folosește metafore retorice, dar sugerează în simplicitatea vocabularului său, pe care unii l-au bănuit incisifat, un plâns amar, moență ca un tacâmie, și în profetismul său, măreția suferinței omului, tragicismul insultul înăbușit de o societate ingrădată.

Într-un strop mărunț de ploaie, din poezia lui Bacovia, se îngrăndește tot atâtă durere umană, tot atâtă revoltă și protest, dar exprimat în surdină, căt se adună, de pildă, în apele spumegânde ale Oltului lui Goga sau în poezia *Pătru Opincă* de Aron Cotruș. Evident, lumea lui Bacovia e alta, mai cenușie și mai stearsă, mai monotonă și mai lipsită de relief, o lume fără tradiții și rădăcini istorice glorioase, o creație a burghesiei din târgurile de provincie, lipsită de orizont și de putere, o lume duioasă, strivită de un imens cinism. Tristețea și plânsul înăbușit din poezia lui Bacovia nu-s, firește, de sorginte strict temperamentală; ele au cauze mult mai profunde de natură obiectivă, social-istorică. În târgul bacovian, se reflectă, în fond, o societate întreagă, un secol bolnav, o lume tragică, cu o personalitate distinctă. Târgul său e înghețat de frig și de spaime sau înecat în glod și cetea. Peste „lumea” lui, cade plumb greu de iarnă. Ceată deasă acoperă totul, ca un linșoliu. Șuvoaiele de tristeții inundă casele bătrâne. Ploaia tărâie exasperant, putrezind parcă lumea și strecând în susflete un sentiment de înșingurare, de neliniște, de spaimă fără leac și de alienare:

*De-atâtea nopți aud plouând,
Aud materia plângând...
Sunt singur; și mă duce-un gând
Spre locuințele lacustre.*

*Un gol istoric se întinde,
Pe aceleași vremuri mă găsesc...*

Si simt cum de atâtă ploaie
Piloții greu se prăbușesc.

(Lacustră)

E un burg mizer, pestriș, dezolant și prozaic, cu bogăția strânsă în cîteva case luxoase și cu săracia și suferința împrășteiată peste tot, ca o pedeapsă divină. E un târg în care mai pulsează și multe elemente rurale, dar cu o notă caricaturală.

Toate anotimpurile trec peste târg și peste poet obosit și bolnav. Dar poetul preferă mai ales toamna, care, și pentru el, ca și pentru Ștefan George și Rollinat, e anotimpul morții și al despărțirilor amare. E un anotimp crepuscular, încărcat de spleen, de ură, de dezechilibră și de amenințare. Toamna sună agonic; zborul păsărilor printre vîzduhi mohorât trăsește după el, ca pe un linșoliu de doliu, spaimă de moarte, frica de viață organizată, neliniștea și singurătatea care sunt, în egală măsură, și ale oamenilor; melancolia talangă eminesciană, aducătoare de vrajă și poezie, aici, sună trist și doigt; simbolice, florile-s artificiale, de plumb chiar, și au un aer funebre; piețele și parcurile sunt puști; decorul e redus la cele două culori fundamentale: alb, negru („Copaci albi, copaci negri, decor de doliu funeral...”). Culorile acestea se amestecă, însă, printre-o alchimie stranie, dând un gri care sugerează cenușiu, crepuscul, devitalizarea, așteptarea stingerii de veci, a întunericului etern. Anotimpurile din universul liricii lui Bacovia nu-s rânduite în scurgerea firească a timpului obiectiv. Ele sunt proiectate de poet din susfletul său spre lume, creind acea atmosferă specific bacoviană cu spleenuri, nostalgie și melancolie fără leac, cu regrete dureroase și năzuințe delirante ce-ndeamnă la moarte. (Pe vreme de toamnă, M-adioare un gând/Ce mă îndeamnă/- Dispari mai curând..).

Anotimpurile, fiind proiectate din intimitatea psihică a poetului spre lumina obiectivă, nu se întruchipează în specia *pastelului* descriptiv, ci într-un fel de litanie, cu melodie tristă, plânsă, nu spusă,

în burgul acesta straniu și înghețat, senzația “mortuară” ne-o trasmît zările ca “un vast cavou”, pământul înecat în ploi necontente care pare un imens mormânt, plânsul materiei, chinuită și ea ca și oamenii, arborii desfrunziți, florile de plumb sau carbonizate, fetele bolnave de fitzie, cîntând la clavi marșuri funebre, poetul (blestemat de soartă), „atacat” și el de boală, doritor de moarte, căntecul metalic al gornicilor de la cazarmă, plânsetul caterinicilor, tipăritul corbilor poetului Tradem, moina, noroiul, zăpada aprinsă de sângele de la abator, liceul „cimitir al tineretii”, casela cu „geamuri triste”, cu „ziduri vechi ce stau în dărâmare”, amururile defuntele, pustiurile adânci de pe străzi și piete, din case și din susfletul oamenilor.

În planul spațiului, *Pustiul* e o categorie fundamentală în lirica lui Bacovia, așa cum *Târziul* e în planul timpului.

Cu toate acestea, Bacovia nu este un poet al disperării metafizice și al setei de moarte, în sensul că nu glorifică moarte, ci o deplângă: îi simte gheara apăsătoare și o detestă nepătincios, nu face filozofie pe marginea ei. În ciuda pasajului funebru, valorile vieții se ridică fără, dar se înalță în poezia sa - ca-n *Miorita*, peste puterea morții.

Autor al unei opere de o rară muzicalitate și plasticitate, poet înăscut, cu o excepțională sensibilitate, artist în toată puterea cuvântului, „muncitor al visului”, Bacovia se declară, la șaizeci și cinci de ani, ca făcând parte din stirpele scriitorilor angajați. „Sărbătorindu-mă pe mine - mărturisesc el semnificativ cu un prilej festiv - dumneavoastră sărbători pe scriitorii care au stiut să cânte, nu numai propriile lor dureri, ci și durerile sociale. Îmi place să cred că sunt sărbătorit pentru că am poetizat muna proletară”.

De remarcat că, majoritatea poetilor simbolisti de la noi au fost, cel puțin la debutul literar, socialisti. Mă găsesc la Traian Demetrescu, Ștefan Petică, Emil Isac, G. Bacovia.

REVISTA
OPINIA
națională

Machetarea computerizată și tiparul
executate de
LABORATORUL DE TEHNOREDACTARE
SI TIPOGRAFIA
FUNDATIEI "ROMÂNIA DE MÂINE"

B.C.R.-S.M.B.

Revista se poate procură prin abonament sau, direct, de la sediul redacției.

Costul unui abonament trimestrial este de 3600 lei. Plata abonamentele se face prin mandat postal sau disponizie de plată pe adresa: Fundația "România de Mâine", Palatul Sporturilor și Culturii, Parcul Tineretului, Sectorul 4, București, Cont 451.00.972-100.40-40 interior 182.